

## STRATEGII EDUCAȚIONALE CENTRATE PE SUBIECT PENTRU FORMAREA COMPETENȚEI TEXTUALE

**MIDRIGAN Tatiana**, învățătoare, Instituția Publică Liceul Teoretic „Ion Creangă”

**Rezumat.** *Abordarea centrată pe subiect* presupune o raportare specifică la finalitățile educației, la rolurile profesorului și ale subiectului învățării, la modalitățile de interacțiune și la metodele, mijloacele și procedeele utilizate. În studierea textului se pune accent pe descifrarea codului literar care cuprinde, printre altele: *noțiuni de vocabular, sens propriu și figurat, versificație la textele lirice, procedee ale expresivității, modalități de expunere, stiluri și originalitatea exprimării*, etc. Sunt prezentate în mod sistematizat strategii didactice centrate pe elev pentru activitățile de *prelectură, lectură, postlectură*.

**Cuvinte cheie:** text, competență textuală, strategii didactice, elevi.

**Summary.** The subject-centered approach involves a specific reporting on the aims of education, the roles of the teacher and the subject of learning, the ways of interaction and the methods, means and procedures used. The study of the text emphasizes the decipherment of the literary code which includes, among others: notions of vocabulary, proper and figurative meaning, versification in lyrical texts, procedures of expressiveness, ways of exposition, styles and originality of expression, etc. Student-centered teaching strategies for pre-reading, reading, post-reading activities are systematically presented.

**Keywords:** text, textual competence, teaching strategies, students.

Actualmente conceptul *centrare pe elev* reprezintă o condiție de calitate și eficiență a procesului formativ. *Învățarea centrată pe elev* se focusează pe nevoile elevilor și nu pe ale celorlalți agenți educaționali ai procesului didactic, cum ar fi profesorul ori administrația instituției.

Proiectarea strategiilor didactice constituie o activitate complexă din partea profesorului care presupune, în primul rând, selectarea, organizarea/combinarea metodelor de învățământ în raport cu obiectivele prognozate, avându-se în vedere: *modul de abordare a învățării; formele de organizare a procesului de predare-învățare-evaluare; suporturile didactice; timpul necesar aplicării strategiilor didactice alese*.

În acest sens, se poate observa că atunci când se vorbește despre strategii centrate pe elev se evidențiază corelații dintre tipurile de inteligențe ale lui Gardner și stilurile de învățare, respectiv între stilurile clasice de învățare (vizual, auditiv, kinestezic) și diferite strategii de învățare.

C. Cucuș consideră că *strategia didactică* constituie o schemă procedurală astfel dimensionată încât să prefigureze o realitate educațională în condiții ce se pot modifica. Este un dispozitiv acțional ce se poate construi pe mai multe paliere sau componente: mediul de organizare a situațiilor de învățare; forma de organizare a educaților; gradul de explicitare a conținuturilor; dimensiunea

conținutului transmis; gradul de intervenție sau asistență a cadrului didactic; coeziunea și gradul de legătură dintre diferite secvențe [3, p.282].

Ca opțiune strategică, *abordarea centrată pe subiect* presupune o raportare specifică la finalitățile educației, la rolurile profesorului și ale subiectului învățării, la modalitățile de interacțiune și la metodele, mijloacele și procedeele utilizate.

Un text literar, la ora de limba și literatura română poate fi abordat în mod independent de la caz la caz. În studierea textului se pune accent pe descifrarea codului literar care cuprinde, printre altele: noțiuni de vocabular, sens propriu și figurat, versificație la textele lirice, procedee ale expresivității, modalități de expunere, stiluri și originalitatea exprimării, etc.

Textul implică resurse pedagogice, angajate la nivelul activității de formare a *competenței textuale* ale elevilor, care vizează un șir de obiective realizabile și dimensiuni educaționale.

*Formarea competenței textuale* este axată în scenariul didactic pe anumite strategii didactice:

- strategii ce vizează etapa prelecturii, momentul proiecției inițiale a sensului;
- strategii ce vizează exprimarea și valorificarea reacțiilor emoționale pe care lectura le provoacă, reacții ce se pot constitui în puncte de pornire ale interpretării textului;
- strategii ce urmăresc corelarea așteptărilor inițiale cu rezultatele primei lecturi;
- strategii ce urmăresc înțelegerea procesului lecturii: lectura anticipativă și harta lecturii;
- strategii ce urmăresc înțelegerea corectă a nivelului literar al textului: *explicația, chestionarul, descrierea secvențelor textului, identificarea câmpurilor lexicale* etc.

În clasele primare *textul analizat* reprezintă un produs școlar, cu criterii de succes, propus de *Metodologia privind evaluarea criterială prin descriptori în învățământul primar clasele I-IV, ca de exemplu* [7]:

*P.27 Textul analizat (în limita standardelor) (Receptarea mesajului scris (citirea/lectura) )*

1. Citesc conștient și corect.
2. Identific secvențele narative, descriptive și dialogate.
3. Delimitez timpul și locul acțiunii.
4. Desprind trăsăturile fizice și morale ale personajelor.
5. Formulez ideile principale.
6. Folosesc cuvintele și expresiile nou-învățate.
7. Expun coerent și clar gândurile

Acest produs școlar presupune valorificarea diverselor strategii centrate pe elev, care vor contribui la formarea *competenței textuale*.

*Activitățile de pre-lectură* vor viza strategii ce pregătesc și facilitează receptarea textului (anticiparea temei, diminuarea dificultăților lingvistice, semantice, referențiale etc.). Prelectura se bazează pe impresii subiective, pe observații sentimentale și creează un climat favorabil apropiării și,

ulterior, înțelegerii în profunzime a textului dat. Nu este vorba despre citirea și analizarea în profunzime a întregului subiect, ci despre obținerea unei viziuni globale asupra subiectului sau a problemei, despre înțelegerea ideii generale, despre ce anume este vorba și despre aspectele în care se dezvoltă aceasta.

Listă de activități care alcătuiesc prelectura și, astfel, putem obține maximum de lectură:

- interpretarea unor imagini de pe coperta cărții sau a imaginii care precedă textul în manual;
- producerea unui text original cu ajutorul termenilor dați în avans;
- efectuarea unei audiții muzicale;
- realizarea unui desen tematic;
- folosirea unui organizator grafic de tipul ciorchinului, al exploziei solare etc. sau a unor rețele conceptuale mai complexe (în cazul elevilor mai mari);
- exerciții de alcătuire sau de contextualizare a sensului cuvintelor în exemple personale;
- producerea unor texte scurte folosind tehnica scrierii de 5 minute cu termeni dați în avans etc.
- interpretarea semnificației titlului;
- realizarea unui desen impus pe tema viitorului text, intonarea unui cântec înrudit etc.

*Activitățile de lectură* vor viza *strategii de lectură*, dintre care: lectura cu voce tare/silențioasă, lectura orientată/neorientată, lectura pe roluri, exersarea fluenței în lectură și *strategii de fixare a conținutului textului*: chestionar, exerciții cu itemi de tip adevărat/fals, exerciții cu alegere multiplă, exerciții de completare, organizarea grafică a informației, memorare etc.).

Paul Cornea spune că „orice activitate de lectură, în cadrul procesului didactic, trebuie să se desfășoare prin multiple lecturi de înțelegere / receptare / analiză / decodificare / interpretare a textului scris:

- 1) percepția / receptarea textului;
- 2) relectura pentru decodarea sensurilor textului;
- 3) lectura pe unități a textului și înțelegerea detaliată a sensului;
- 4) lectura interpretativă a unor secvențe de text;
- 5) interpretarea estetică a textului” [2, p. 214].


*Activitățile de post-lectură* vor viza strategii de interpretare și de producere de text (discuții orientate asupra semnificațiilor textului, dezbateră, jurnalul de lectură, scrierea creativă etc.).

Acțiunile pedagogice în formarea la elevi a *competenței textuale* pot fi:

- formarea/dezvoltarea percepției, imaginației, gândirii și creației artistice prin varii metode, dintre care *cubul*. Acestea constituie sarcinile didactice pe care, ulterior, învățătorul le concretizează:
  - a. Compară personajele din fabula „Greierul și furnica” cu oameni reali.
  - b. Descrie personajele: a) greierul b) furnica

- c. Confruntă situația personajelor din text cu cea a doi prieteni.
- d. Argumentează că textul este o fabulă.
- e. Caracterizează personajele fabulei, completând Diagrama Wenn.
- caracterizarea personajelor prin metoda *piramida personajului*. Ea poate fi aplicată atât în procesul lucrului individual, cât și în grup:
  - Numește personajul analizat (un cuvânt).
  - Atribute fizice (două cuvinte).
  - Profilul moral (trei cuvinte).
  - Caracterizarea directă (patru cuvinte).
  - Caracterizarea făcută de alte personaje / de elev (cinci cuvinte).
  - Caracterizarea în baza vorbirii, acțiunilor și faptelor personajului (șase cuvinte).
- interpretarea apropiată a valorilor textelor literare prin descifrarea limbajului poetic;

Poate fi aplicată *metoda jurnalul dublu*, care este o metodă prin care elevii stabilesc o legătură strânsă între text și propria lor curiozitate și experiență. Acest jurnal este deosebit de util în situații în care elevii au de citit texte mai lungi, în afara clasei. Pentru a face un asemenea jurnal, elevii trebuie să împartă o pagină în două, trăgând pe mijloc o linie verticală. În partea stângă li se va cere să noteze un pasaj sau o imagine din text care i-a impresionat în mod deosebit pentru că le-a amintit de o experiență personală, pentru că i-a surprins, pentru că nu sunt de acord cu autorul, sau pentru că o consideră relevantă pentru stilul sau tehnica autorului. În partea dreaptă li se va cere să comenteze acel pasaj: *De ce l-au notat? La ce i-a făcut să se gândească? Ce întrebare au în legătură cu acel fragment? Ce i-a făcut să-l noteze? La ce i-a făcut să se gândească? De ce i-a intrigat?* Pe măsură ce citesc, elevii se opresc din lectură și notează în jurnal.

- producerea unei varietăți de texte reflexive, interpretative și imaginative; Se poate aplica tehnica *Scheletul de recenzie*, de exemplu:
  - Exprimați într-o propoziție (enunț) despre ce este vorba în textul citit.
  - *Exemplu:* Regele identifică vistiernicul cinstit.
  - Alegeți o expresie semnificativă (sintagmă pentru conținutul textului).
  - *Exemplu :* Sfatul înțeleptului.
  - Rezumați, într-un cuvânt, esența textului.
  - *Exemplu:* Hoțul.
  - Alegeți "culoarea sentimentală" a textului.
  - *Exemplu:* Roșu, deoarece este găsit omul înșelător.
  - Completați propoziția: „Cel mai bun / mai interesant lucru din acest text este...”
  - *Exemplu:* Cel mai interesat moment este când regele găsește vistiernicul cinstit.
  - Găsiți un simbol (grafic) pentru textul în cauză. Desen 

- evaluarea critică a operelor și fenomenelor literare se realizează în baza produselor elaborate, pe baza criteriilor de succes.

Competența textuală se manifestă ca un mod de a da viață limbajului, competență a elevilor de a percepe texte, de a asambla propozițiile în texte. Textului literar formează atitudinea proprie față de opera literară, stimulează gândirea reflexivă și critică diversitatea mesajelor receptate, cultivă interesul pentru lectură.

## **Bibliografie**

1. Cartaleanu, T., Cosovan, O., Goraș-Postică, V. Formare de competențe prin strategii didactice interactive. Chișinău, 2008.
2. Cornea, P. Introducere în teoria literaturii. Iași: Editura Polirom, 1998.
3. Cucuș, C. Pedagogie, ed.III. Iași: Editura Polirom, 1996.
4. Curriculum național: învățământul primar. Chișinău, 2018.
5. Ghid de implementare a curriculumului pentru învățământul primar. Ch., 2018.
6. Marin, M. Didactica lecturii. Chișinău: Cartier, 2013.
7. Metodologia privind evaluarea criterială prin descriptori în învățământul primar clasele I-IV. Chișinău, 2019
8. Pamfil, A. Limba și literatura română în școala primară. Perspective complementare. Pitești: Paralela 45, 2009, 278 p.